

якою мірою і яку роль він там виконував. До цього переліку можна додати ще будь-які питання, однак вони залежатимуть від конкретної слідчої ситуації.

Висновки. Початковий етап розслідування будь-якого злочину є комплексом оперативно-розшукових заходів та слідчих дій, які спрямовані на: а) встановлення очевидців злочину; б) виявлення, фіксацію та вилучення слідів злочину та речових доказів та їх дослідження; в) заходів щодо оцінки фактичної інформації та висунення версій.

Щоб більш ефективно та якісно боротися із злочинністю та протистояти її тактиці, необхідно в межах криміналістичної тактики вивчати і тактику злочинної діяльності. Звісно, здійснювати це треба не з метою її розвитку і подальшого вдосконалення. Для того, щоб правильно вести боротьбу з будь-яким негативним явищем, необхідно досліджувати всі його найслабкіші сторони та намагатися за допомогою їх знешкодження подолати, знищити його взагалі.

Література:

1. Гавло В.К. Следственная ситуация / В.К. Гавло // Следственная ситуация: сб. науч. тр. – М.: Всесоюз. ин-т по изуч. причин и разраб. мер предупр. преступности, 1985. – С. 38-41.
2. Коновалова В.Е. Правовая психология / В.Е. Коновалова. – Х.: Консум, 1997. – 160 с.
3. Онучин А.П. Следственная ситуация и раскрытие преступлений, совершённых группой / А.П. Онучин // Следственные ситуации и раскрытие преступлений. – Свердловск: Юрид. ин-т, 1975. – С. 84-88.
4. Селиванов Н.А. Типовые версии, следственные ситуации и их значение для расследования / Н.А. Селиванов // Соц. законность. – 1985. – №7. – С. 52-56.
5. Колесниченко А.Н. Криминалистическая характеристика преступлений: учеб. пособие / А.Н. Колесниченко, В.Е. Коновалова. – Харьков: Юрид. институт, 1985. – 92 с.
6. Бандура О.А. Криминалистические версии: гносеологический, логический и психологический аспекты: учеб. пособ. / О.А. Бандура, В.Г. Лукашевич. – К.: Киев: КВШ МВД СССР, 1991. – 84 с.
7. Белкин Р.С. Криминалистика: Проблемы сегодняшнего дня. Злободневные вопросы российской криминалистики / Р.С. Белкин. – М.: Изд-во НОРМА, 2001. – 240 с.
8. Кагин Е.К. Роль следственной ситуации в повышении эффективности розыска / Е.К. Кагин // Тактические операции и эффективность расследования. – Свердловск, 1986. – С. 71-74.
9. Белкин Р.С. Курс криминалистики: в 3 т. Т. 3: Криминалистические средства, приемы и рекомендации / Р.С. Белкин. – М.: Юристъ, 1997. – 480 с.
10. Аверьянова Т.В. Криминалистика: учебник / Т.В. Аверьянова, Р.С. Белкин, Ю.Г. Корухов, Е.Р. Россинская. – М.: Изд. группа НОРМА-ИНФРА М, 1999. – 480 с.

Ф.Ф. Васильків

Львівський університет бізнесу та права

АДМІНІСТРАТИВНО-ПОПЕРЕДЖУВАЛЬНІ ЗАХОДИ, ЯКІ ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ ДАІ ПІД ЧАС НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

В даній статті проаналізовано адміністративно-попереджувальні заходи, які застосовуються ДАІ під час надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: адміністративно-попереджувальні заходи, ДАІ, надзвичайні ситуації, органи управління, терористична небезпека, надзвичайний стан.

В данной статье проанализированы административно-предупредительные меры, применяемые ГАИ во время чрезвычайных ситуаций.

Ключевые слова: административно-предупредительные меры, ГАИ, чрезвычайные ситуации, органы управления, террористическая опасность, чрезвычайное положение.

This article examines the administrative and preventive measures used police during emergencies.

Keywords: administrative and preventive measures, police, emergency, governments, terrorist danger emergency.

Вступ. На сьогодні серед науковців сформувалось дві групи прихильників адміністративного примусу. Перші вважають адміністративний примус обов'язково має характер адміністративного покарання і здійснюється лише у зв'язку з неправомірним та шкідливим для суспільства діянням, як реакція держави на шкідливу поведінку індивіда

Другі, що адміністративно-правові заходи, що застосовуються в умовах дії режиму надзвичайного стану, виконують крім каральних функцій (наприклад, реалізація санкцій адміністративно-правових норм) і інші функції (наприклад, запобігання та припинення адміністративно-правових правопорушень).

Ми відносимо наше дослідження до наукової думки другої групи вчених, що заходи адміністративного примусу можуть застосовуватися як до правопорушників, так і до осіб, які не скоїли правопорушення. Так, наприклад, заходи адміністративного примусу можуть бути застосовані органами державної влади з метою запобігання правопорушенням у разі виникнення терористичної небезпеки, що зумовлюють введення режиму надзвичайного стану.

Головною метою статті є попередження правопорушень й забезпечення громадської безпеки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Основне завдання їх полягає в превентивному характері. Аналіз Закону України “Про правовий режим надзвичайного стану” [1] показує, що значна кількість заходів, які застосовуються під час дії режиму надзвичайного стану, належать до категорії адміністративно-запобіжних. Ця група заходів віддзеркалює природу надзвичайного стану. До них ми відносимо:

- особливий режим в’їзду та виїзду;
- обмеження свободи пересування;
- посилення охорони громадського порядку та об’єктів, що забезпечують життєдіяльність населення і народного господарства;
- заборону проведення масових заходів (зборів, мітингів);
- заборону страйків;
- запровадження комендантської години;
- обмеження руху транспортних засобів та їх огляд;
- встановлення карантину та проведення інших обов’язкових санітарних та протиепідемічних заходів;
- обмеження або заборону продажу зброї, отруйних речовин, спиртних напоїв;
- тимчасове вилучення у громадян вогнепальної й холодної зброї, а також боєприпасів, а у підприємств, установ, організацій – навчальної військової техніки, радіоактивних речовин і матеріалів, отруйних та сильнодіючих хімічних речовин;
- перевірку документів у громадян, а у необхідних випадках – проведення особистого огляду, огляду речей, транспортних засобів, багажу і вантажу, службових приміщень та житла громадян;
- регулювання роботи цивільних теле- і радіоцентрів, заборону роботи аматорських радіопередавальних засобів та радіовипромінювальних пристроїв особистого та колективного користування;
- особливі правила користування зв’язком та передачі інформації через комп’ютерні мережі;
- заборону проведення виборів [1].

Деякі з перелічених заходів можуть бути застосовані як під час НС соціально-політичного характеру, так і під час виникнення НС природного та техногенного характеру (особливий режим в’їзду та виїзду, обмеження руху транспортних засобів, заборона страйків та інші).

Виклад основного матеріалу. Адміністративно-попереджувальні заходи (заходи адміністративного попередження) [2] як ми вже зрозуміли займають особливе місце в системі заходів адміністративного примусу і знаходять досить широке застосування в діяльності різних органів управління і відіграють велику роль у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки. Вони зачіпають інтереси особи, щодо якої вони були застосовані. Як правило, ці заходи формулюються в нормах права для здійснення конкретних дій примусового характеру уповноваженими на те органами. Однак слід відмітити, що реалізація владних повноважень не завжди розглядається як адміністративно-попереджувальний захід.

Наприклад, під час антитерористичної операції як додатковий захід органи Державтоінспекції повинні заборонити або обмежити рух транспорту, пішоходів на окремих ділянках вулиць та доріг, коли це загрожує безпеці руху, життю та здоров’ю громадян, заручників, працівників силових структур, що знаходяться в районі спеціальної операції. Ці повноваження вони реалізують шляхом встановлення дорожніх знаків, що забороняють рух, або перекриття проїзної частини вулиці (дороги) шлагбаумом. Й інший випадок, коли призначають на пост працівника ДАІ, який буде вказувати жєстами необхідний напрямок руху.

Встановлення на дорозі шлагбаума або знака, що забороняє рух, є попереджувальним заходом, і представляє собою конкретне правило поведінки, відображене у вигляді загальнозрозумілих сигналів. Це правило містить певну вимогу, розраховану на невизначену кількість випадків. Коли рух забороняється вказівкою працівника ДАІ, то ця дія носить владний характер і є індивідуальним актом управління. Це державно-владне розпорядження примушує їх вчиняти саме так, як цього вимагає представник уповноваженого органу.

Наприклад, наказ МВС України від 16.02.2009 року № 59 „Про затвердження Положення про спеціальний загін дорожньо-патрульної служби особливого призначення при Департаменті Державтоінспекції МВС” надає права спеціальному загону ДПС, а саме:

- працівники спеціального загону під час виконання службових обов’язків мають право: У взаємодії з підрозділами ДАІ ГУМВС, УМВС обмежувати, забороняти та вносити оперативні зміни в

організацію руху на окремих ділянках автомобільних доріг і вулиць у випадках затримання злочинців, проведення в установленому порядку масових та протокольних заходів або в разі виникнення загрози безпеці дорожнього руху, під час стихійного лиха, оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації, аварій, катастроф, інших надзвичайних подій;

- забороняти подальший рух та відстороняти від керування транспортними засобами водіїв у випадках, передбачених чинним законодавством.
- застосовувати до правопорушників заходи фізичного впливу, спеціальні засоби і зброю у випадках і в порядку, передбачених чинним законодавством.
- здійснювати в установленому законодавством порядку затримання і особистий огляд громадян, які підозрюються у вчиненні адміністративного правопорушення або злочину, огляд їх речей, транспортного засобу і вантажу; направляти чи доставляти зазначених осіб до медичних установ для визначення наявності в їх організмі алкоголю, наркотичних засобів, психотропних чи токсичних речовин, якщо результат огляду необхідний для підтвердження чи спростування факту правопорушення або об'єктивного розгляду.
- використовувати засоби масової інформації для доведення до громадськості оперативних повідомлень про зміни в організації дорожнього руху, факти злочинів з використанням транспортних засобів, розшук злочинців та стан аварійності тощо.

Кожне застосування адміністративно-попереджувального заходу є юридичною дією, тобто адміністративним актом, що вчиняється органом держави (або його представником) для здійснення її компетенції, суворо регламентованої правовими актами.

Слід відмітити, що застосування адміністративно-попереджувальних заходів, як правило, пов'язується із вчиненням правопорушення, але іноді вони застосовуються і тоді, коли немає правопорушення. У подібних випадках ці заходи застосовуються з метою забезпечення громадського порядку і громадської безпеки. Як зазначає М.І. Єропкін, особливістю адміністративно-попереджувальних заходів як раз є те, що вони можливі не у випадку порушення правил, норм, а при настанні певних умов, які вказані в нормі об'єктивного права [3].

Ці заходи застосовуються за особливих умов, які найчастіше не залежать від бажання суб'єктів їх застосування, наприклад, при забезпеченні охорони громадського порядку і боротьби із злочинністю, або у разі непередбаченої організації проведення окремих масових заходів та інших обставин.

Тому за даних умов, зокрема при реалізації громадянами своїх прав на проведення будь-яких масових заходів, можуть бути обмежені їх права під час застосування адміністративно-попереджувальних заходів. Вони, як правило, продиктовані особливими умовами, пов'язаними з потребою забезпечення громадського порядку і безпеки.

Таким чином, адміністративно-попереджувальні заходи порядку організації і проведення антитерористичних дій (заходів) додаткового характеру – це особлива група примусових заходів, яка застосовується в адміністративному порядку і спрямована на здійснення сприятливих умов для реалізації суб'єктами боротьби з тероризмом своїх прав та обов'язків, щодо локалізації та знешкодженню терористів та терористичної загрози, шляхом обмеження прав громадян з метою запобігання негативних подій та з метою охорони державних і суспільних інтересів і безпеки громадян не у зв'язку з правопорушеннями, а також як засіб запобігання можливих небажаних чи шкідливих наслідків, таких, як масові безпорядки, групові порушення громадського порядку, загибель людей, розосередження терористів, небажані зараження тощо.

Саме можливість настання цих подій, як зазначає, служить підставою для застосування адміністративно-попереджувальних заходів, на відміну від заходів адміністративного покарання, які застосовуються тільки при вчиненні правопорушення, і заходів припинення, що можуть бути застосовані як при наявності, так і при відсутності правопорушень.

Деякі автори, зокрема В.К. Шкарупа, цю групу заходів адміністративного примусу пропонує назвати заходами адміністративного забезпечення (адміністративно-забезпечувальні заходи) [4].

Підтримуючи цю думку, В.П. Столбовий виділяє із усієї групи заходів адміністративного попередження заходи адміністративного запобігання правопорушень (перевірка документів, офіційне попередження тощо) [5].

Таким чином, заходи адміністративного попередження, які застосовуються органами внутрішніх справ, носять профілактичний характер. Вони застосовуються тоді, коли реальних правопорушень ще нема, нема й шкідливих наслідків, однак вони можуть чи повинні настати, якщо не будуть своєчасно застосовані відповідні заходи адміністративного попередження.

У місцях де введено додаткові заходи безпеки громадського порядку і де обмежується рух транспорту, дорожньо-патрульна служба Державної автомобільної інспекції перевіряє документи на право користування і управління – авто-мото транспортними засобами, шляхові листи і відповідність вантажів, що перевозяться, товарно-транспортні документи з метою притягнення винних до відповідальності.

Заборона руху транспорту і пішоходів застосовується з метою забезпечення організованого проведення спеціальної операції та особистої безпеки громадян. Цей захід виконується шляхом чергування службових

нарядів на відповідних ділянках вулиць та доріг, як правило на короткочасний строк – на період проведення заходів чи до усунення обставин, які становлять загрозу для оточуючих. При цьому водії транспорту, пасажери, пішоходи, які опинилися в забороненій зоні, випроваджуються з даної місцевості та на відповідні періоди часу обмежуються в праві вільного входу, де в звичайних умовах можна безперешкодно користуватися цими вулицями та дорогами.

Висновки. У зв'язку з тим, що введення тих чи інших обмежень ускладнює свободу пересування і складає певні труднощі, працівники міліції зобов'язані знати що можливість пропуску громадян, які мешкають чи працюють у районі проведення антитерористичної операції категорично заборонена. Припинення або обмеження руху відміняється одразу ж після закінчення в ній потреби.

Безперечно, заборона чи обмеження руху транспорту повинно визначатись певними нормативними актами.

Основою організації руху транспорту і пішоходів є Правила дорожнього руху України [6].

Таким чином, розглянутий захід адміністративного впливу є важливим засобом громадської безпеки. При введенні обмежень працівники міліції, так і громадськими формуваннями правоохоронної орієнтації.

Література:

1. *Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16 березня 2000 р. № 1550-III // Відомості Верховної Ради. – 2000. – № 23. – Ст. 176 (із змінами).*
2. *Безсмертний Є.О. Адміністративно-запобіжні заходи, що застосовуються органами внутрішніх справ: Автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 1997. – С.10-11.*
3. *Еропкин М.И. Управление в области охраны общественного порядка. М.— Юридическая литература. 1965. — С.142.*
4. *Шкарупа В.К. Доказування та докази в адміністративно-примусовій діяльності органів внутрішніх справ (міліції): Монографія.— Київ: Українська академія внутрішніх справ, 1995.— С.59.*
5. *Столбовой В.П. Административно-предупредительные меры милиции как средство борьбы с правонарушениями в условиях развитого социализма: Автореф.дисс. ... канд. юрид. наук.— Киев. 1984.— С.12.*
6. *Про затвердження Правил дорожнього руху: Постанова Кабінету Міністрів України від 31 грудня 1993 р. №1094.*